

ESCOLAS DE PSICOLOXÍA

1.- ESTRUCTURALISMO

1.1.-Wilhelm Maximilian Wundt (1838-1920):

Foi o pai da psicoloxía científica: a) porque creou o 1º laboratorio de psicoloxía experimental en **Leipzig**, b) porque publicou o 1º tratado de psicoloxía experimental (Trazos básicos da psicoloxía fisiolóxica 1874 “*Grundzüge der physiologischen Psychologie*”) e c) porque creou a 1ª revista especializada en Psicoloxía “*Phylosophische Studien*”.

Cando era profesor de fisioloxía en **Heidelberg** comezou a interesarse polos procesos mentais e a intentar facer da psicoloxía unha ciencia independente.

Wundt considerou a mente como un proceso e intentou **buscar a súa estrutura elemental**, os seus elementos básicos e os **atributos** destes. Según Wundt o obxecto de estudio da psicoloxía sería o estudio analítico da mente humana e para conseguir este obxectivo propuso como **método de estudio a introspección (ou autoobservación analítica) e a experimentación**. Para a medición dos procesos mentais inventáronse **artiluxios mecánicos** coma o **cronoscopio de Hipp** (rexistra unidades mínimas de tempo, centésimas e milésimas de segundo e podía conectarse con aparatos que presentaban estímulos: visuais, auditivos, táctiles.. aos que se debía reaccionar nun tempo mínimo) e o **toquistoscopio** usado en **experimentos de percepción de letras**. As letras estaban escritas nunha tarxeta que se colocaba no rectángulo da parte inferior do aparato. E utilizábase un sistema de pesas e cubertas para ocultar, exponer e de novo ocultar o estímulo ao observador. Un toquistoscopio semellante ao que utilizaba Wundt construíuse despois na Columbia University de Nova York.

a) **Experimento para medir a memoria operativa ou de traballo**: Unha simplificación deste experimento pode explicarse así: Seguindo a análise das ideas de Descartes, Wundt preguntouse: **cantas ideas pode conter a mente nun mesmo instante?**

Imaxinemos que estamos mirando a pantalla dun ordenador. Por un instante, aproximadamente 0.09 segundos, aparece un estímulo na pantalla. O estímulo consiste en catro columnas de catro filas de letras elixidas ao azar. A tarefa consiste en recordar tantas letras como lle sexa posible ao suxeito experimental. O que recorde o suxeito constitúe unha medida de cantas ideas simples se poden captar nun instante. Wundt reparou en que os observadores que **non tiñan práctica** no experimento **podían recordar unhas catro letras**, e os que tiñan **experiencia ata seis**, pero non máis. Estas cifras coinciden cos resultados de experimentos máis modernos acerca da **capacidade da memoria operativa ou de traballo**.

- Deste experimento sacou **outras conclusións**: se en lugar de letras ao azar poñemos palabras, o observador recordaría as 4 palabras ou ao menos 3. **As letras como elementos illados ocupan rapidamente unha gran cantidade de espazo na conciencia**, polo que só se poden percibir á vez entre catro e seis. **En cambio, se estes elementos están organizados, poderíanse captar moitos máis**.

Nos debates en torno á psicoloxía da Gestalt, os experimentos acerca da diferenza no número de letras recordado cando éstas se presentan en series ao azar ou en palabras, desempeñaron una función moi importante: **os da Gestalt consideraban que captamos as palabras coma un todo**. Tamén os psicólogos estadounidenses, seguindo o asociacionismo do empirismo inglés (Hume), consideraban moito maior a capacidade de captar letras asociadas en palabras. Wundt sostivo unha opinión intermedia seguindo o idealismo de Kant: as palabras son un todo significativo, pero son as capacidades organizativas da mente as que impoñen a totalidade aos elementos.

- Tamén deste experimento se sacou **outra conclusión**: por qué o observador non percibía as letras que non nombraba? Parece que **a conciencia é un campo ancho, pero dentro deste hai un foco de atención e as ideas deste foco son claramente percibidas, mentres que as que están fóra do foco percíbense levemente e no poden identificarse**. O foco da conciencia está onde actúa a **apercepción**, avivando os estímulos para convertilos en estímulos que se ven **con claridade e distinción**.

A **apercepción** era especialmente importante no sistema de Wundt. Non só era responsable da síntesis activa dos elementos en totalidades, senón que tamén explicaba as actividades mentais superiores da análise e do xuízo. Tamén era responsable das actividades de relacionar e comparar. A **apercepción era a base de todas as formas superiores do pensamento, como o razoamento e o uso da linguaxe**.

- Wundt **tamén estudiou os sentimentos e as emocións**. Utilizou sentimentos observados por introspección como indicios dos procesos que tiñan lugar na mente nun momento determinado. Propuxo que os **sentimentos** podían definirse según **tres dimensións: pracer fronte a desagrado, activación alta fronte a activación baixa, e atención concentrada fronte a atención relaxada**.

- Wundt estudiou tamén os **estados anormais de conciencia**. Ocupouse das **alucinacións, a depresión, a hipnose e os soños**.

- **Psicoloxía dos pobos**. Na súa última etapa en Leipzig Wundt afirmaba que a **psicología experimental só penetra na superficie da mente**, mentres que **a psicología dos pobos profundiza moito máis nela**. Wundt defendeu a idea de que **o estudo das culturas revelaba a evolución da mente humana**. E tamén estudiou o significado psicolóxico da **linguaxe**. Neste campo non tivo moita influencia fóra de Alemaña.

A súa psicoloxía denomínase “**estructuralista**” porque estudia as estruturas básicas da mente humana. Anque este termo parece que se lle debe ao seu discípulo Titchener.

-**Video laboratorio de Wundt**: <https://www.youtube.com/watch?v=FhIFaVVD3qE>

1.2.- Edward Bradford Titchener (1867-1980):

Británico, discípulo de Wundt en Alemaña, e máis tarde establecido en EEUU (Cornel University), onde traduciu e estendeu as ideas do estruturalismo de Wundt. Parece que foi Titchener o primeiro en usar o termo estruturalismo.

-**Experiencia mediata:** Para Titchener a mente componse de estruturas que forman a experiencia consciente. A **experiencia mediata** de un individuo está **matizada por contidos da mente** como: **asociacións previas** de ideas, **estados emocionais e motivacións** de cada individuo.

-**Experiencia inmediata:** Se realizamos **experimentos de identificación de letras coma os de Wundt**, neste caso **estamos analizando a experiencia inmediata, sen que esté mediatizada por outros contidos mentais**. Así é como podemos obter os **contidos simples da estrutura da conciencia**,

-**Estructuras simples da mente:** son de tres tipos: **imáxenes, emocións e sensacións**. Exemplo: un limón. Temos a súa imaxe, a sensación do seu sabor e a emoción de desagrado que causa.

-**Atributos:** Estas estruturas simples posúen atributos. As **imaxes e sensacións** teñen 4: **calidade** (limón verde), **intensidade** (amargura do limón), **duración** (longa ou curta) e **claridade** (distinción nítida do estímulo). As **emocións** en cambio só teñen os 3 primeiros atributos, porque ao concentrarnos nun estado afectivo non acadamos maior claridade, senón que o disolvemos.

-**O método** de Titchener para medir estes elementos é o mesmo que utilizaba Wundt: a **introspección** ou **cantidade de ideas que pode reter a mente na experiencia inmediata**. Segundo el a introspección **pode ser entrenada**.

-**Gran rigurosidade metodolóxica:** Os experimentos de Titchener teñen fama de ser moi rigorosos, máis incluso que os de Wundt, nos que **controlaba as variables** que poden interferir no seu obxecto de estudo. Escribiu **manuais de práctica en laboratorios para psicólogos experimentais** (nos que explica o **deseño que debe ter o laboratorio** e o **entrenamento previo** que debe ter o experimentador, etc), que mostran o seu rigor científico, superior ao de Wundt.

-**Fixo experimentos complexos** nos que o observador tiña que describir detalladamente as súas sensacións, por exemplo unha cor ou son. Na universidade de Cornel, **recopilou 38.000 tipos de sensacións visuais e 11.000 tipos de sensacións auditivas**. **Estudiou ilusións ópticas** que se producen polo cambio de perspectiva na mirada do observador. Así **entrenaba a introspección** ata recoñecer as ilusións ópticas sen necesidade de instrucións para así obter as 3 estruturas mentais simples: imaxes, sensacións e emocións.

- **A súa teoría** consistía en **analizar a experiencia inmediata** para descubrir os seus **elementos simples**. Logo descubrir **as leis que describen como se combinan estes**

elementos simples. E finalmente **asociar estas leis coas condicións fisiolóxicas ou corporais.** Así intentaba entender a psique humana.

Por tanto, para el **un pensamento está formado** por un conxunto de **elementos simples:** imaxes, emocións e sensacións. Pero **para actuar tamén intervén a vontade.** Estes **elementos simples aparecen na nosa mente antes de actuar,** así que os pensamentos e a **vontade están vinculados mediante imaxes mentais.** Isto foi **moi criticado** na súa teoría, e **posteriormente demostrouse que se poden ter pensamentos sen representacións mentais de imaxes,** por iso esta parte da teoría non foi aceptada.

- **Críticas:** Como a súa **teoría era extremadamente empirista** (tradición inglesa e americana), **descartou procesos mentais que non se podían medir experimentalmente.** Tamén se lle acusa de **reduccionista** ao dicir que o significado destes procesos mentais **se reduce ao contexto no que sucedía a sensación.** Debido a estes erros metodolóxicos podese dicir que o estruturalismo naceu e morreu con Titchener.

Foi moi criticado e **apartouse da propia APA de psicólogos e fundou a súa propia asociación** de psicólogos experimentais. **A Gestalt, funcionalistas e conductistas rechazaron algúns dos seus postulados.**

- **A importancia do estruturalismo** é que **impulsou a psicoloxía como ciencia** utilizando un **método experimental.** E anque foi rechazada, **tivo que ser falsada tamén con outro método experimental.** A **psicoloxía comezou a ser falsable no mesmo sentido que as ciencias naturais.** Tamén lle debemos a **creación de protocolos de investigación,** e a **estructuración de laboratorios;** o **control de variables** e o **entrenamento dos experimentadores.**

-Influencias:

a) Na psicoloxía cognitiva de Jean Piaget: As estruturas da nosa mente están genéticamente determinadas e cambian ao pasar dunha etapa a outra do desenvolvemento intelectual.

b) No estruturalismo lingüístico de Noam Chomsky: existen estruturas universais innatas para a adquisición da linguaxe.

- Video da psicoloxía de Titchener: https://www.youtube.com/watch?v=SmQw7d_Uggg

2.- O FUNCIONALISMO

2.1.- William James (1842-1910)

Filósofo e **pai do funcionalismo** en psicoloxía. Estadounidense nacido en Nova York nunha familia de clase alta, o que lle permitu formarse nas mellores escolas de EEUU e Europa. O seu pai era un teólogo moi ben relacionado coa cultura burguesa. Era o irmán maior do escritor Henry James.

En 1864 empezou a estudar **medicina** en Harvard, pero una serie de parénteses académicos e complicacións de saúde fixeron que non rematase a carreira ata 1869, mais nunca exerceu como médico. Pois o que lle interesou foi a **filosofía e a psicoloxía**.

Nun momento dado William decidiu aprazar os seus estudos de medicina e iniciar unha expedición científica polo Amazonas co naturalista Louis Agassiz, anque este era detractor de Darwin. Nesta viaxe James sufriu depresión e pensamentos suicidas.

- **En Filosofía:** defendeu o pragmatismo (do gr. pragmata: cousa): é un método que entende toda noción filosófica segundo a utilidade práctica social que teña. Para os pragmatistas a verdade de algo equivale á súa utilidade práctica. Dáse mais valor ás accións que ás ideas. Así trataba de eliminar as disputas entre empiristas e racionalistas, materialistas e espiritualistas: xa non se busca quen ten a razón, senón cal dos enfoques ten utilidade práctica. Nesta teoría estvo **moi influído pola teoría evolucionista de Darwin. Esta influencia aplicouna tamén á psicoloxía.**

- **Como psicólogo:** En 1873, William James regresou a **Harvard** para impartir clases de Psicoloxía e Filosofía converténdose en profesor a pesares de non ter recibido educación formal sobre o tema.

Nesta universidade tivo unha longa e brillante carreira onde fundou o **funcionalismo** psicolóxico na súa obra *“Principios de Psicoloxía” (O James e o Jimi)*.

- **O funcionalismo: É contrario ao estruturalismo: para os funcionalistas o obxecto de estudio da psicoloxía non son as estruturas ou compoñentes da mente, senón as funcións da mente. O funcionalismo xurde por influencia da teoría de Darwin (selección natural).** James cre que a mente humana ten unha “función” adaptativa ao entorno para garantir a supervivencia. **Influencia de Heráclito:** Tampouco cre que haxa que descompoñer a mente nas súas estruturas para comprender o seu funcionamento. James **non busca as estruturas simples da mente, porque para el a conciencia é unha corrente dinámica en continuo cambio** (influencia do “todo flue” de Heráclito). A mente humana unha enorme suma de dominios onde se inclúe todo o vivido e sentido, todo o noso pasado e o deseño do noso futuro. **A psique e coma a corrente dun río está composta de moléculas de auga, pero estas por separado non explican o fur do río.**

Polo tanto, para os funcionalistas a **psicoloxía é unha ciencia que debe axudar ás persoas a adaptarse ao seu medio (Darwin) e acadar éxito na vida.** Así se entende que para eles a “verdade” consiste na “utilidade” para adaptarse e sobrevivir.

- **O método de estudio:** como nunca temos sensacións illadas e na mente sempre se producen múltiples procesos, non ten sentido illala. Por iso **os métodos de estudio serán múltiples**, aplicados a cada nivel da mente: **observación, introspección, experimentación e o método comparativo:** comparar procesos cerebrais co que ocorre en animais ou en pacientes patolóxicos.

- **A conciencia:** William James quixo profundizar e delimitar o estudio da conciencia a

través da fisioloxía experimental. E fíxo xunto a outros expertos, como Henry Pickering Bowditch e James Jackson Putnam. Todo con un fin moi concreto: intentar localizala nalgunha área do cerebro.

Pero, tras de unha serie de análises, concluíu que a conciencia é en realidade un proceso. **.A conciencia non é un obxecto senón un proceso:** así como o funcionamento dun motor non é algo que exista separado da máquina.

A psicoloxía polo tanto, podía analizar ese proceso. É dicir, o fluxo de pensamentos para **poder delimitar así esa idea tan abstracta que configura o “eu” ou conciencia.**

- **As emocións:** tamén estudiou as emocións e anque **non fíxo experimentos propiamente psicolóxicos** (el considerábase un filósofo que tamén se interesa pola psicoloxía), **si tivo un laboratorio incluso antes ca Wundt**, pero nel **realizaba** máis ben ca experimentos **demostracións aplicadas a aspectos fisiolóxicos sobre a percepción e a sensación na súa cátedra de Harvard onde daba clases da “relación entre fisioloxía e psicoloxía”, e por iso non se recoñece como laboratorio de psicoloxía.**

Nesas demostracións, debido aos seus coñecementos médicos e o achegamento á bioloxía evolutiva de Darwin, James trataba de demostrar a **relación estreita entre os procesos mentais e o corpo.**

- **Teoría da emoción James-Lange** (o danés Karl Lange: teoría similar): **As emocións que experimentamos xurden de cambios fisiolóxicos en resposta de estímulos ambientais.** Esta teoría vai en contra do que habitualmente pensamos das emocións: cremos que un estímulo externo produce a emoción medo en nós e isto produce unha resposta fisiolóxica (correr para escapar dun oso). Pero James e Lange cren que cando vemos o oso primeiro corremos e despois experimentamos a emoción medo. Así que **as emocións proceden da percepción de cambios corporais, e estes proveñen de axustes fisiolóxicos do sistema nervioso. Isto signifca que sentimos medo porque trememos e sentímonos tristes porque choramos, e non ao revés.**

Como se produce esa activación fisiolóxica que produce a emoción? O estímulo (visual neste caso) diríxese ao tálamo que é o centro no que se reciben os estímulos, logo diríxese ao sistema límbico, que é o que dá lugar ás reaccións corporais a través do hipotálamo e o sistema nervioso autónomo xerando a activación corporal (preparando os músculos para correr e elevando o ritmo cardíaco).

Finalmente estas reaccións corporais son enviadas á corteza cerebral xerando a emoción. **Esta teoría foi a primeira en afirmar que as emocións non só son algo psíquico, senón que tamén se asocian a estados corporais.**

- **Críticas de Walter Bradford Cannon** (1871-1945, fisiólogo en Harvard):

- 1) Cando aos animais se lle cortan os nervios dos órganos activados polo sistema nervioso autónomo, é dicir, cando cortamos a conexión entre o fisiolóxico e a corteza cerebral, os animais parecían seguir experimentando as mesmas

emocións.

- 2) As reaccións fisiolóxicas que acompañan ás emocións son moi similares para distintas emocións, de maneira que non se pode distinguir a emoción que se sente mediante as reaccións fisiolóxicas. Por exemplo, medo e furia, ambas producen taquicardia, tensión muscular e elevación da temperatura.
- 3) Os órganos internos responden de forma relativamente lenta como para dar unha experiencia sensorial instantánea.
- 4) Se inducimos artificialmente a activación fisiolóxica (mediante unha inxección de adrenalina, por exemplo), esta produce a sensación de activación, pero non unha emoción.

Estas críticas puxeron en dúbida a teoría das emocións de James.

- **A teoría de Cannon:** A diferenza de James, Cannon cre que a información sensorial diríxese simultaneamente á corteza cerebral e ao sistema límbico que desencadena as reaccións fisiolóxicas. É dicir, a experiencia emocional física e cognitiva son simultáneas, pero relativamente independentes.

Debido a estas críticas os seguidores de W. James defenderon a súa teoría aportando novas ideas. Por exemplo:

- **CARROLL IZARD: hipótese de retroalimentación facial:** A emoción non procede directamente do lento procesamento do sistema nervioso autónomo, senón dos músculos faciales. Parte das emocións que sentimos débese á retroalimentación facial. Coma por exemplo **cando nós rimos sentímonos algo máis felices**. Podemos modelar nunha pequena parte o que sentimos expresando certa emoción. Experimentos modernos conclúen que a retroalimentación facial ten un efecto significativo, anque pequeno, sobre o noso estado emocional. Isto apoia que a teoría de James era certa, anque incompleta. Parte do que James propuxo foi aceptado pola **teoría cognitiva** de **Stanley Schacter e Singer**.

-**Hoxe en día:** admítase que a interpretación cognitiva precisa dous pasos: a interpretación dos estímulos do medio ambiente e a interpretación dos estímulos do organismo resultado da activación do sistema nervioso autónomo. Así a teoría de James formaría parte deste segundo paso. Así que para explicar as emocións utilízase un sistema que mixtura a explicación de James Lange e a de Cannon-Bard: é dicir, consiste nun dobre proceso:

a) Por unha banda, O estímulo diríxese primeiro ao tálamo (cerebro), logo diríxese ao sistema límbico, que é o que dá lugar ás reaccións corporais a través do hipotálamo e o sistema nervioso autónomo xerando a activación corporal. Finalmente estas reaccións corporais son enviadas á corteza cerebral xerando a emoción. Así o explicou a teoría James-Lange.

b) Pero por outra banda, na xeración da emoción tamén inflúe a retroalimentación facial de Cannon-Bard. Cannon cre que a información sensorial diríxese simultaneamente á corteza cerebral e ao sistema límbico que desencadena as reaccións fisiolóxicas.

É dicir, a experiencia emocional física e cognitiva son simultáneas, pero relativamente independentes.

- Influencias: Esta explicación funcionalista das emocións influíu en parte do **conductismo** e da **psicología cognitiva**.

O paradigma funcionalista desapareceu co auxe dun novo paradigma: moitos principios funcionalistas foron asimilados no novo paradigma: o **conductismo**.

Resumo da súa teoría:

1.- Os procesos psicolóxicos producen consecuencias no seu medio natural: depende das persoas como se afronta unha situación.

2.- Os procesos psicolóxicos teñen unha función adaptativa ao medio (Darwin: adaptación ao medio).

3.- Prímase o estudo dunha psicología científica baseada na evidencia. 4.- Utilízanse diferentes métodos de investigación

Video o funcionalismo de William James:

<https://www.youtube.com/watch?v=mcDibXPA01M>

3.- O CONDUCTISMO

3.1.- A REFLEXOLOXÍA RUSA: PRECEDENTE DO CONDUCTISMO

A Reflexoloxía é unha doutrina psicolóxica que **rexeita o mentalismo de Wundt**. E constitúe o **precedente claro do Conductismo**.

Débese ao traballo de tres destacados fisiólogos rusos: **Ivan M. Sechenov (1829-1905)**, **Ivan P. Pavlov (1849-- 1936)** e **Vladimir M. Bechterev (1857--1927)**.

Estes investigadores aplicaron **métodos de investigación obxectivos e desenvolveron a experimentación no campo da neurofisioloxía**.

A través da **investigación empírica do sistema nervioso** chegaron a interesarse en temas vinculados á psicología. A contribución máis importante dos fisiólogos rusos foi a súa **interpretación estritamente mecanicistas da conducta**. O principal mestre de Pavlov foi **Béjterev**, que estudiaba a relación entre a conducta humana, nas súas diversas manifestacións (sensacións secretoras e motrices, a palabra, a mímica, os xestos do individuo, a maneira de ser, a linguaxe...), e as condicións físicas, biolóxicas e sociais que inflúen na conducta.

- O método de estudo **ríxese polo principio do obxectivismo e a negación da conciencia como obxecto de estudo, por iso descartou a introspección como método válido**.

3.1.1.- IVÁN PETRÓVICH PÁULOV (1849-1936)

Comezou a estudar **teoloxía**, pero abandonouna para estudar **medicina e química na Universidade de San Petersburgo**, sendo o seu principal mestre **Vladimir Béjterev**. Tras rematar o doutoramento en 1883, **ampliou os seus estudos en Alemania**, onde se especializou en **fisioloxía intestinal** e no funcionamento do sistema circulatorio: **premio Nobel de Fisioloxía ou Medicina en 1904**.

- **Teoría do reflexo condicionado ou “condicionamento clásico”**: desenvolveu esta teoría a partires de 1901 **co seu asistente Iván Filíppovich Tolochínov**, ao mesmo tempo que en EE. UU. Edwin Burket Twitmyer realizaba observacións similares. Pávlov observou que a salivación dos cans que utilizaban nos seus experimentos producíase ante a presenza de comida ou dos propios experimentadores, e determinou que podía ser resultado dunha actividade psicolóxica, á que chamou «reflexo condicional».

- **O experimento de Páulov**: Realizou o coñecido experimento consistente en facer soar un metrónomo (a 100 golpes por minuto, anque popularmente se cre que empregou unha campá) xusto antes de dar alimento en polvo a un can, **chegando á conclusión de que, cando o can tiña fame, comezaba a salivar nada máis oír o son do metrónomo**. Tolochinov, que chamou ao fenómeno «reflexo a distancia», comunicou os primeiros resultados no el Congreso de Ciencias Naturales en Helsinki en 1903. Posteriormente ese mesmo ano, Pávlov realizou unha exposición detallada dos resultados no 14º Congreso Médico Internacional en Madrid, onde leu o seu traballo *The Experimental Psychology and Psychopathology of Animals*.

Video experimento de Páulov: <https://www.youtube.com/watch?v=X3rMkpc7wAQ>

Isto levou a Pávlov a afirmar que **estas conductas** observadas nos cans **non podían ser innatas, senón aprendidas**. Así desenvolveu un método experimental para estudar a adquisición de novas conexións de estímulo-resposta.

- **Método experimental**: A magnitude das respostas aos diferentes estímulos pode medirse polo volume total ou o número de gotas de saliva segregadas nunha determinada unidade de tempo. Antes de comezar o experimento, Pávlov mediu as reaccións de salivación á comida no fuciño do can, que foi considerable, mentres que salivou mi pouco sometendo ao estímulo do son do metrónomo. A continuación, iniciou as probas de condicionamiento. Fixo soar o metrónomo (**estímulo neutral**), e inmediatamente despois presentou comida ao animal (**estímulo incondicional**), cun intervalo moi breve. Repetiu a relación entre este par de estímulos moitas veces durante varias semanas, sempre cando o can estaba con fame. Despois, transcurridos varios días, fixo soar soamente o metrónomo e obtivo a resposta salival do can apareceu ao oírse o son, a pesares de que non se presentou a comida.

A salivación do can ante a comida chámase **resposta incondicional**; a salivación tras oír o son do metrónomo chámase **resposta condicional**. O **estímulo** do son do metrónomo que orixinalmente era **neutro** funciona logo como **estímulo condicional**. Este estímulo condicional (o son), funciona para o suxeito como un sinal que avisa de que o estímulo

incondicional (comida) está a punto de aparecer. Finalmente, chanoouse **reforzo** ao fortalecemento da asociación entre un estímulo incondicional (comida) co condicional (son do metrónomo).

- **Outras aplicacións:** Estes principios do condicionamiento clásico utilízanse, entre outras aplicacións, para:

a) A adquisición de hábitos coma o **control de esfínteres**.

b) **Explicación** (entorno social) e **tratamento de adicións** coma o alcoholismo, tabaquismo etc. (terapia aversiva).

c) O **tratamento do medo ou fobias** (a insectos inofensivos, por exemplo).

- **Outros estudos de Páulov:** tamén estudiou a **linguaxe humana** (ou “segundo sistema de sinais”). E moitas outras aprendizaxes, tanto en animais coma en seres humanos, incluíndo o que se denominou a indución de «**neurose experimental**», e practicamente fundou o estudio experimental do comportamento considerado «anormal» ou «psicopatolóxico», así coma a súa contraparte para modificar varios comportamentos indesexables, incluíndo **fobias, tics e comportamentos «neuróticos»**.

O razoamento de Pávlov consiste en pensar: se se puido inducir un comportamento neurótico baixo certas condicións (neurose experimental), tamén se poderá modificar se se cambian as variables independentes das cales é función. Inaugurou así a **modificación experimental do comportamento**.

- **Influencias:** Pávlov influíu, durante o século XX, sobre outros **importantes investigadores rusos** da Psicoloxía: Lúriya, Leóntev, Vygotski, Bójterev etc. E tamén **fóra de Rusia, infuiu moito no conductismo de Watson**, quen incorporou á súa propia obra a terminoloxía de Páulov.

3.2.- WATSON: O CONDUCTISMO OU “CONDICIONAMENTO CLÁSICO”

Fronte ao estruturalismo e as dificultades á hora de estudar a mente aparece o conductismo. A súa regra principal é **aterse ao obxectivo, o observable, rexeitando todo aquilo que non poida ser medido e observado**. Por este motivo **rexeita, tamén, o estudio da mente** e no seu lugar propón o estudo da **conducta manifesta**, a única, segundo eles, susceptible de observación e medición.

Na evolución do Conductismo poden distinguirse dúas etapas: o **Conductismo clásico, vinculado á fgura de Watson**, que se mantivo ata 1930, e o **Neoconductismo**, movemento posterior, asociado a un gran número de teóricos coma Skinner.

John Broadus Watson (1878-1958) foi un psicólogo estadounidense que **formulou e popularizou a teoría científica do conductismo**, establecéndoa como una escola psicolóxica a través da súa

disertación na **Universidade de Columbia** “*A psicoloxía tal como a ve o conductista*».

Watson realizou unha **investigación sobre o comportamento animal** (de múltiples especies incluído o *Homo sapiens*, entre as que destacan as que tratan sobre a crianza de neonatos, nenos e a publicidade).

Watson comezou a interesarse pola psicoloxía animal cando era estudante. Ademais da súa formación en **psicoloxía, estudiou bioloxía e fisioloxía** con Loeb, que xa formulara una **interpretación mecanicista da conducta animal**. Unha vez finalizado os seus estudos, puxo en marcha un **laboratorio animal**. Pensaba que o estudo da psicoloxía humana podía sacar proveito da obxectividade lograda nos estudos animais. Cría que a obxectividade na psicoloxía melloraría na medida en que se eliminaran todas as referencias á conciencia e se abandoara a confianza na introspección.

Watson afirmaba que o campo de estudio propio da psicoloxía era a **conducta manifesta**. Concretamente, a **psicoloxía debía estudar unha serie de estímulos ambientais (E) e as respostas (R) que eles evocaban**. Outra das súas propostas foi que **a introspección como método de "observación" psicolóxica debía abandoarse**, posto que non permita o estudo obxectivo da conducta. En lugar de estudar a introspección, o psicólogo debía avaliar a conducta casi da mesma forma como o fixeran os experimentadores sobre animais. **Watson suxería que o método do “reflexo condicionado” elaborado por Pavlov e Bechterev podía substituír á introspección e consolidar a psicoloxía como unha ciencia obxectiva**.

- **CARACTERÍSTICAS:** O Conductismo foi un paradigma preocupado polo estudo obxectivo da conducta, cuxas **principais características** eran:

A) O interese pola **conducta manifesta**, definida en termos de estímulos e respostas.

B) O ser humano considérase como un "organismo reactivo", **negando por tanto a espontaneidade (liberdade)** do comportamento humano.

C) **Métodos obxectivos de investigación:** Watson opinaba que os métodos desta nova psicoloxía deberían ser os da psicoloxía animal aplicados aos seres humanos: a manipulación do entorno.

D) **Desbota o estudo da conciencia.**

E) **Defensa do ambientalismo extremo:** Concédesele gran importancia ás variables ambientais e cre que a conducta pode modificarse facilmente a través demanipulacións ambientais.

F) **Toma como base o estudo do comportamento animal**, para descubrir as bases do comportamento humano. Os estudos animais, van a permitir el estudio da conducta

en

condicións obxectivas e controladas no laboratorio, cousa moi difíci de lograr con seres

humanos.

En 1920 dexou o seu posto na Universidade por causa de rumores acerca de unha relación sentimental coa súa asistente Rosalie Reyner, con quen realizou o seu famoso experimento co "pequeno Albert". Nese momento pasou a traballar como psicólogo na empresa Thompson, e interesouse polo campo da publicidade, onde aplicou os principios do conductismo aos anuncios publicitarios.

Experimento do pequeno Albert: <https://www.youtube.com/watch?v=lteGZg2fWuY>

Watson: <https://www.youtube.com/watch?v=Z3E8XDzWS4M>

Watson: <https://www.youtube.com/watch?v=4-Cg9VIRJRI>

Aplicacións á publicidade: Anuncio Coca-Cola:

<https://www.youtube.com/watch?v=8ovqv69JvTo>

3.3.- EDWARD LEE THORNDIKE (1874-1949) PRECEDENTE DO CONDICIONAMENTO OPERANTE DE SKINNER.

Psicólogo e pedagogo estadounidense, considerado un **antecesor da psicoloxía conductista** estadounidense. As súas principais aportacións foron a **aprendizaxe por ensaio/erro** e a **lei do efecto**. Estudiu a conducta animal e estableceu a **teoría do conxionismo** (redes neuronais).

- **Vida:** De familia protestante de confesión metodista; o seu pai era pastor, e a súa educación caracterizouse pola disciplina e a austeridade. En 1891, ingresou na **Universidade Wesleyana de Connecticut** e graduouse en 1895.

Logo pasou á **Universidade de Harvard**, onde tivo como mestre a **William James**: no sótano da súa casa fixo as súas investigacións con políños. En principio interesouse pola comunicación mediante xestos inconscientes. Logo traballou como titor na **Universidade de Columbia**, en Nova York, onde se doctorou en 1898.

Watson fundouse en gran parte na obra de Thorndike e na de Pavlov.

- **Lei do efecto (ou ensaio e erro):** descubriuna a partir dos estudos que realizou con gatos en caixas-problema das que debían escapar. A lei do efecto é un precedente da teoría de Skinner do "condicionamento operante".

- **Experimentos:** Nos **primeiros experimentos** de Thorndike (realizados no sótano da casa de W. James) sobre a aprendizaxe, os suxeitos experimentais eran políños. A fábula sobre a intelixencia dos animais non impresionaban a Thorndike, quen pola contra sostíña que ninguén se ocupou de describir a estupidez animal. Thorndike cría que **os animais non razoan nin avanza na resolución de problemas mediante introspección, senón que aprenden dunha maneira mecánica, partindo dun método de ensaio-erro**. As conductas fructíferas e gratificantes "imprímense" no sistema nervioso.

-Conexionismo: Según Thorndike, a aprendizaxe ocorre mediante unha serie de **conexións entre un estímulo e unha resposta, que se fortalecen cando se producen consecuencias satisfactoras para o organismo**. Esta teoría suministró as bases sobre as que logo Burrhus Frederic Skinner construíu o condicionamento operante.

Máis tarde, Thorndike aplicou os seus métodos para o adestramento de animais a nenos e xóvenes, con éxito considerable.

Experimentos con poliños: <https://www.youtube.com/watch?v=lhVnY1mdEh0>

Experimentos caixas-problema con gatos: <https://www.youtube.com/watch?v=qlpZs6PsvV4>

3.4.- BUHRRUS FREDERIC SKINNER (1904-1990): O Condicionamento operante

- VIDA:

Skinner naceu en Susquehanna, **Pensilvania**, Estados Unidos, fillo de Grace e William Skinner, un abogado. Fíxose ateo logo de que un mestre cristiano tratase de calmar o medo ao inferno, imbuído nel por súa aboa.

Primeiro ingresou no **Colexio Hamilton en Nova York ca intención de converterse en escritor de ficción**, pero axiña se desilusionó coas súas habilidades literarias. Durante este período, ao que máis tarde chamou "o ano escuro", leu An Outline of Philosophy, de Bertrand Russell, no que Russell discutía a filosofía conductista dos psicólogos, especialmente de John B. Watson.

Skinner comenzo a interesarse polos comportamentos e accións das personas, e decidiu **estudiar psicoloxía na Universidade de Harvard**, graduándose y doctorándose en 1931. Alí foi investigador en 1936, e máis tarde, desenvolveu a súa actividade docente na **Universidade de Minnesota** e logo **na de Indiana**, finalmente **volveu a Harvard** como profesor en 1948, onde exercería o resto da súa vida.

En 1948, escribiu unha **novela utópica baseada nos principios do conductismo: "Walden Dous"**, inspirándose na obra Walden de Henry David Thoreau.

-Premios: En 1968, a Medalla Nacional de Ciencia outorgada polo presidente Lyndon B. Johnson. Tres anos despois, foi premiado ca Medalla de Ouro da Fundación Psicolóxica Americana, e en 1972, concedéronlle o premio de Humanista do ano da American Humanist Association. Xusto oito días antes do seu falecemento, recibiu a primeira mención por unha vida contribuindo á psicoloxía por la American Psychological Association.

- A PSICOLOXÍA SEGUNDO SKINNER:

Influído polo psicólogo conductista John B. Watson, desenvolveu a **psicoloxía**

experimental mediante o método científico dentro dos métodos e a filosofía do **conductismo**, una tradición que rexeitaba a introspección para estudar a mente. **O concepto “mente”** parecíalle a Skinner demasiado **confuso e abstracto e debía desbotarse**, para **centrarse no estudio da conducta observable**.

Skinner acuñou o termo "**conductismo radical**" para **caracterizar a súa psicoloxía en oposición ao conductismo metodolóxico**. Algúns investigadores conductistas de principios do século XX incluían nas súas investigacións algunhas variables non físicas, pero Skinner rexeitaba a inclusión de variables non físicas nas investigacións.

- - **O conductismo radical** leva ata as súas últimas consecuencias os **principios do behaviorismo iniciados por investigadores como John B. Watson e Edward Thorndike**. Para Skinner os conceptos que se refiren a procesos mentais privados (en contraposición á conducta observable) son inútiles en el campo de la psicología, aunque non se nega a súa existencia.

Este investigador creía sinceramente que los procesos mentales internos no son los responsables de originar la conducta humana, senón os factores externos e medibles.

-O CONDICIONAMENTO OPERANTE

Para Skinner, **o condicionamiento clásico era pouco representativo da potencialidade de aprendizaxe propia do ser humano**, xa que practicamente só podía existir en entornos moi controlados e artificiais nos que se puidesen introducir estímulos condicionados.

Fronte ao condicionamento clásico de Paulov (en animais) e Watson (en humanos), Skinner cría que é **a conducta operante, e non a conducta respondente, a clase de comportamento máis corrente, universal e versátil**, o que significa que á hora de modular a conducta **importan máis as consecuencias que os estímulos que a preceden**.

Son os resultados das accións o fundamental. Unha conducta sobre o medio é considerada operante porque ten unha serie de **consecuencias constatables**, e son estas respostas do entorno (incluíndo tamén a outros seres vivos) as que van alterando a frecuencia ca que se volve a reproducir esa conducta ou unha parecida.

Así pois, o **condicionamiento operante** é unha forma de aprendizaxe asociativo baseado no **aumento ou diminución de certas conductas dependendo de se as súas consecuencias** son positivas ou negativas, como por exemplo dar incentivos aos nenos cando realizan as súas tarefas.

- EXPERIMENTOS: AS CAIXAS DE SKINNER

Skinner experimentou co animais utilizando os principios do condicionamiento operante. Neles intentábase ter un control total de todas as variables para poder observar qué era o que afectaba ao comportamento do animal.

Un deste tipo de entornos artificiais era a chamada "**caixa de Skinner**", una especie de xaula para **ratas ou palomas que contaba cunha palanca e un dispensador de comida**. Cada vez que a rata, por casualidade ou deliberadamente, activaba a palanca, caía comida, sendo isto unha maneira de **animar ao roedor a volver a repetir ese acto**. Ademais, a frecuencia ca que a rata movía a palanca quedaba rexistrada automaticamente, o cal facilitaba facer unha análise estadística dos datos obtidos.

A caixa de Skinner servíu como medio para **introducir diversas variables** (entre elas, **descargas eléctricas**) e ver cómo afectaban na frecuencia coa que se producían certas conductas. Estes experimentos serviron para describir certos patróns de conducta baseados no condicionamiento operante e **probar a posibilidade de predicir e controlar certas accións dos animais**. Hoxe en día, moitos espazos utilizados para experimentar con animais son chamados caixas de Skinner.

-POLÉMICAS:

Levantou moita polémica a **negación por parte de Skinner da liberdade humana** no seu libro ***Máis alá da liberdade e a dignidade***. Se é o entorno e as consecuencias dos actos os que modelan a conducta, o ser humano non pode ser libre. Eso sí, Skinner cría que o ser humano ten a capacidade de modificar o seu entorno para facer que este o determine do modo desexado.

- CRÍTICAS:

Esta postura filosófica foi moi **criticada pola sociedade estadounidense** con principios e valores moi arraigados do liberalismo.

Outro feito que provocou a crítica da opinión pública foi que este investigador dedicou gran parte do seu tempo a **inventar todo tipo de artiluxios baseados no uso do condicionamiento operante e gustáballe aparecer nos grandes medios de comunicación** para mostrar os seus resultados ou propostas. Nun dos seus golpes de efecto Skinner chegou a **entrenar a dúas palomas para que xogasen ao ping-pong**, e incluso chegou a propoñer un **sistema para guiar bombas utilizando palomas** que picoteasen o objetivo móbil que lles aparecía nunha pantalla.

Proxecto palomas guiando misiles:

<https://www.youtube.com/watch?v=vVQdYFSj1pl> Palomas xogando ping pong:

<https://www.youtube.com/watch?v=vGazyH6fQQ4>

-FAMA DE CIENTÍFICO EXCÉNTRICO

Todo isto fixo B. F. Skinner gañase unha imaxe de personaxe excéntrico polos seus

prantexamentos extremos do seu conductismo radical e alonxados do sentido común.

Tampouco axudou o feito de que **inventase unha especie de cuna con temperatura e humidade regulables, que se interpretou como o mito de que Skinner experimentaba coa súa propia filla de poucos meses.**

Cuna de Skinner:

<https://www.psyciencia.com/la-cuna-de-skinner-el-invento-que-lo-persiguio-por-el-resto-de-su-vida/>

As súas **opinións sobre política e sociedade** vertidas no seu libro **Walden Dous** tampoco casaban coa ideoloxía dominante.

Conductismo Skynner: https://www.youtube.com/watch?v=2iVgrYMu4_Q

4. A PSICOLOXÍA DA GESTALT

Tamén chamada **psicoloxía da forma** ou **psicología a configuración**, é una corrente de psicoloxía que xurdeu en Alemania no século XX. Os seus representantes máis recoñecidos foron: **Max Wertheimer, Wolfgang Köhler, Kurt Koffka y Kurt Lewin.**

-A escola da Gestalt desenvolveuse entorno a dúas universidades:

- A) Por unha banda, a **escola de Graz (en Austria)** propuxo a teoría da produción, que consideraba a forma ou todo, como o produto dun acto perceptivo.
- B) Por outra parte, a **escola de Berlín** demostrou que a Gestalt ou forma ven dada de forma inmediata e non é o produto da percepción, senón ao contrario, que a percepción é produto da forma ou Gestat. Esta afirmación quedu **demostrada cos traballos de Max Werheimer sobre o “movemento aparente”, que deu lugar á teoría do fenómeno phi:** unha sucesión de imaxes reproducida a certa velocidade xera a impresión de movemento.

O fenómeno phi: https://es.wikipedia.org/wiki/Fen%C3%B3meno_phi

-**O termo Gestalt:** provén do alemán, foi introducido por primeira vez por Christian von Ehrenfels e adoitase traducir como "forma", "figura", "configuración" ou "estructura".

-**Punto de partida:** Esta nova escola **rexeitou a concepción atomista a psicoloxía de Wundt e do asociacionismo**. Para a Gestalt, **a característica máis importante da conciencia é o seu aspecto global, a súa organización e estrutura**. Os representantes máis sobresaíntes desta Escola centráronse fundamentalmente no **estudio da percepción**, anque tamén se preocuparon polos procesos do pensamento e a aprendizaxe.

- Os seus **antecedentes filosóficos e psicolóxicos** son:

a) **A filosofía de Kant:** Kant afirma que os fenómenos da sensibilidade son o resultado dunha "síntese" entre os elementos a priori (que organizan a nosa experiencia) e os elementos a posteriori que proceden da experiencia. En esencia poderíamos dicir que os fenómenos sensibles (percepción) están "constituídos" polo suxeito. **Somos nós os que "configuramos" a nosa percepción**, en parte tomando da experiencia as impresións sensibles e en parte, poñendo "forma" a estes fenómenos a través da facultade de síntese do noso coñecemento (sensibilidade e entendemento). Algo semellante dixera xa o empirista **David Hume**: a nosa imaxinación asocia os elementos da experiencia segundo a semellanza, contigüidade e a causa-efecto.

b) **A fenomenoloxía de Husserl:** Seguindo en parte a Kant, Husserl adicouse a estudar os fenómenos da nosa experiencia consciente describindo o percibido sen engadir preconceptos.

-**A tese central da Gestalt:** **A experiencia que ten o individuo** na súa interacción co medio ambiente **é resultado dunha configuración por parte do suxeito**, e este elemento configurador ten un carácter primario sobre os elementos que conforman a experiencia. Por tanto, a suma destes elementos non podería xerar por si soa a comprensión do

funcionamiento mental. Este prantexamento queda reflectido no axioma da escola que afirma:

“O todo é máis ca a suma das súas partes”.

- Leis ou principios da percepción segundo a Gestalt:

- 1) Lei da pregnancia ou da boa forma:** que afirma a tendencia da experiencia perceptiva a **adoptar as formas máis simples posibles**. As partes dunha figura que ten "boa forma" ou que indican unha dirección ou destino común, forman con claridade unidades autónomas no conxunto.

Video lei de pregnancia: https://www.youtube.com/watch?v=-vJWESd0BhY&has_verified=1

- 2) Lei da semellanza: A mente agrupa os elementos similares nunha entidade.** A semejanza depende da forma, do tamaño, da cor e de outros aspectos visuais dos elementos.

Video lei de semellanza: <https://www.youtube.com/watch?v=C7up9EHYbR4>

- 3) Lei de proximidade: A mente agrupa elementos da percepción en función da distancia entre eles.** Os obxectos adxuntos tenden a ser vistos como unha unidade. Os estímulos que están próximos tenden a percibirse como parte da mesma unidade.

Video Lei de proximidade: <https://www.youtube.com/watch?v=vN-hGwpygNQ>

- 4) Lei de simetría: As imaxes simétricas son percibidas como iguais, como un so elemento, na distancia.** Este principio ten tal transcendencia que vai máis alá do campo da percepción das formas e constitúe un dos principios ou fenómenos fundamentais da natureza. A bioloxía, a matemática, a química e a física, incluso a mesma estética, organizanse seguindo as leis especulares, simples ou múltiples, da simetría.

Video Lei de simetría: https://www.youtube.com/watch?v=G-HQGu_tQGQ

- 5) Lei de continuidade: Os detalles da percepción que manteñen un patrón ou dirección tenden a agruparse xuntos,** como parte de un modelo. É dicir, percibimos elementos continuos anque estén interrompidos entre si. Está en relación coa lei de cierre e coa da boa forma ou pregnancia.

Video Lei de continuidade: <https://www.youtube.com/watch?v=N8Imi8bW5YA>

6) **Lei de dirección común: os elementos que parecen construír un patrón ou un fluxo na mesma dirección percíbense como una figura ou todo.** Por exemplo, as bandadas de paxaros que voan como un todo, é dicir, **como se se tratara dun organismo único.**

7) **Lei de simplicidade:** Afirmar que **o individuo organiza os seus campos perceptuais con trazos simples**, regulares e tende a construír boas formas.

8) **Lei de relación figura-fondo: O ser humano percibe un obxecto á vez, e este sae do fondo perceptivo ao que retorna unha vez atendido.** A percepción, ao ser unidireccional, **non nos permite interpretar un obxecto como figura e fondo ao mesmo tempo, senón que cada figura emerxe, quedando todo o demais como telón de fondo.** Segundo sexa a experiencia previa, condicionantes e intereses do observador, aparecerá no seu campo perceptivo a figura que máis necesaria sexa. **Esta lei é a de maior forza e transcendencia, incluso se pode considerar como o referente orixinal, ou substrato que alimenta os demás principios,** pois en todos eles se imprime este principio organizativo da percepción. Todo fenómeno subxectivo, sexa sensorial-fisiolóxico, cognitivo ou emocional, aparece como unha figura definida, superposta ou recortada sobre un fondo neutro.

Video Lei figura fondo: <https://www.youtube.com/watch?v=vkj3PyYbxwI>

9) **Lei de igualdade ou equivalencia: cando concurren varios elementos de diferentes clases, hai una tendencia a constituir grupos cos que son iguais.** Se se potencian as formas iguais, con unha cor común, establece condicionalmente potenciadores para o fenómeno agrupador da percepción.

10) **Lei de cerre: Tendemos a cerrar figuras que na realidade non están pechadas.** As circunferencias, cuadriláteros ou triángulos producen o efecto de cerramento.

Video Lei de cerre: <https://www.youtube.com/watch?v=fkdIaSTu8LQ>

11) **Lei ou principio de experiencia:** Asegura que, dende o punto de vista biolóxico, o propio sistema nervioso foise formando polo condicionamento do mundo exterior.

Lei de experiencia: <https://www.youtube.com/watch?v=L Txe0tv6wvU>

-Aplicacións no campo da publicidade:

<https://www.youtube.com/watch?v=TgUIP5TGQnc>

<https://www.youtube.com/watch?v=A353QoAxl64>

Video A escola da Gestalt:

https://www.youtube.com/results?search_query=psico+facil+gestalt

5.- A PSICANÁLISE

5.1.- Sigmund Freud (1856-1939)

Médico neurólogo austríaco de orixe xudea, pai da psicanálise e con enorme influencia no século XX.

5.1.1.- VIDA:

Sigismund Freud cambiou o seu nome orixinal polo de Sigmund aos 22 anos. Foi o maior de seis irmáns (5 mulleres e un varón). Naceu en Freiberg, antiga Moravia (hoxe Príbor, República Checa), el 6 de mayo de 1856. Seu pai era comerciante en lanas que, ao nacer Freud tiña xa 41 anos e dous fillos dun matrimonio anterior; o maior deles tiña aproximadamente a mesma idade que a nai de Freud -20 anos más nova que o seu home- e era, á súa vez, pai de un neno de un ano. Na súa idade madura, Freud comentou que esta situación familiar un tanto enredada despertou a súa curiosidade e agudizou a súa intelixencia.

En 1860, cando tiña **3 anos, a súa familia trasladouse a Viena**, intentando seu pai recobrar a prosperidade perdida de seu negocio de lanas. **“Foi educado sen relixión e permaneceu incrédulo”**, tal e como el afirmou, así que os seus lazos co xudaísmo non foron ni relixiosos, nin nacionalistas, anque se identificou sempre coa súa cultura.

Anque a súa familia sempre tivo problemas económicos, aos 17 anos Freud ingresou na Universidade de Viena para estudar medicina nun ambiente de antisemitismo crecente.

Foi un **estudiante pouco convencional pero brillante**. Foi a **clases con Brentano** (mestre de Husserl). Foi **axudante do profesor E. Brücke** no **Instituto de Fisioloxía de Viena** entre 1876 e 1882. En 1880 coñeceu ao que sería o seu mentor **Joseph Breuer**.

Aprendeu español de forma autodidacta co seu **amigo Eduard Silberstein** e incluso formaron unha **especie de sociedade secreta** á que denominaron **«Academia Castellana»** (AC) e **usaron como pseudónimos os nomes dos dous cans** protagonistas do **“El coloquio de los perros” de Cervantes**; adoitaban firmar Freud como **Cipion** e Silberstein como **Berganza**.

En **1881 graduouse en medicina e traballou baixo a dirección de Theodor Meynert no Hospital Xeral de Viena** entre os anos 1883 y 1885. Como investigador médico foi pioneiro ao propoñer o **uso terapéutico da cocaína como estimulante e analxésico**. Sábese tamén que o propio Freud **consumiu cocaína** nalgún período da súa vida.

En 1885 foi nomeado **Privatdozent da Facultade de Medicina de Viena**, onde ensinou ao longo de toda a súa carreira (primeramente neuropatoloxía, e, tempo despois, psicanálise). Nese ano, e **patrocinado por Theodor Meynert, obtivo unha beca** para unha viaxe de estudos a París, onde traballou **durante catro meses e medio no servizo de neuroloxía da Salpêtrière baixo la dirección de Jean-Martin Charcot**, por entón **o más importante neurólogo francés**. Alí tivo ocasión de observar as manifestacións da **histeria e os efectos da hipnose e a suxestión** no tratamento desta enfermidade.

En 1886 **casou con Martha Bernays e abriu unha clínica privada especializada en trastornos nerviosos**. Comenzou a **tratar neuroses como a histeria** utilizando a **hipnose e o método catártico que o seu mentor Josef Breuer aplicara con Bertha Pappenheim (Anna O.)** obtendo resultados que en aquel momento parecían sorprendentes, pero **logo abandonou ambas técnicas en favor da asociación libre**, desenvolvida por el entre os anos 1895 e 1900, impulsado polas experiencias cos súas pacientes histéricas. Freud notou que podía aliviar sus síntomas animándoas a que verbalizaran sin censura calquera ocorrencia que pasara pola súa mente.

En 1899 publicou a súa **obra máis influente, A interpretación dos soños**, inaugurando unha nova disciplina psicolóxica: a **psicanálise**. Durante algúns anos **illouse debido á incompreensión e indignación que causaron as súas teorías, e comenzou a formarse un grupo de adeptos en torno a el, que sería o xermen do futuro movemento psicanalítico**. As súas ideas empezaron a interesar cada vez máis ao gran público e fóronse divulgando pese á gran resistencia que suscitaban.

En 1902 recibiu o primeiro **recoñecemento oficial** ao recibir o **nomeamento imperial como Profesor extraordinario**.

Internacionalmente, obtivo o seu **primeiro recoñecemento oficial** en 1909, cando a **Universidade de Clark, en Worcester, Massachusetts**, lle concedeu o título honorífico **doctor honoris causa.**, cando o rector **G. Stanley Hall** o invitou dar una **serie de conferencias** coa intención de **divulgar a psicanálise en Estados Unidos**.

En 1911 o **grupo dos seus seguidores comenzou a separarse** das doutrinas do mestre. Primeiro **Alfred Adler** e seis dos seus partidarios déronse de baixa da Asociación Psicoanalítica Vienesa. E en **1914 Carl Gustav Jung** separouse de Freud, disensión con máis graves consecuencias e que amenazaría con desestabilizar todo o edificio psicoanalítico.

En 1923 diagnosticóuselle un **cancro de paladar**, probablemente a consecuencia da súa intensa adicción aos puros, do que foi operado ata 33 veces. A súa enfermidade provocoulle moito **sufrimento, incapacidade e finalmente sordera do oído dereito**, e obrigouno a **usar**

incómodas prótesis de paladar que lle dificultaron moito a fala. Nunca deixou de fumar, e a pesar da súa enfermidade **continuou traballando como psicanalista e non parou de escribir e publicar gran número de artigos, ensaios e libros.**

En 1938, coa anexión de Austria por parte da **Alemania nazi**, Freud, **en condición de xudeu e fundador da escola psicanalítica, foi considerado inimigo do Tercer Reich.** Os seus **libros foron queimados públicamente** e tanto el como a **súa familia sufriron un intenso acoso.** As súas irmás (catro dlas permaneron en Viena) foran apresadas máis tarde e mureron en campos de concentración. Gracias á intervención *in extremis* de **Marie Bonaparte** e **Ernest Jones** Freud conseguiu **saír do país e refuxiarse en Londres.** No momento de partir esixíuselle que firmara unha declaración onde se aseguraba que ter sido tratado con respecto polo réxime nazi.

5.1.2.- A PSICANÁLISE: É un método que busca **facer accesibles os significados inconscientes das manifestacións** (sexan palabras, actos fallidos, soños ou fantasías) **mediante a interpretación das asociacións libres dos pacientes.** Moitas veces estas manifestacións preséntanse como trastornos neuróticos, e nestes casos o método psicanalítico serve de terapia.

5.1.2.1.- A “asociación libre de ideas” e a histeria: Freud **comezou a utilizar a hipnose e o método catártico nas neuroses, seguindo ao seu mestre Breuer e a Charcot, pero substituíuno polo “método de asociación libre de ideas”,** porque **non todos os pacientes entraban no estado hipnótico** para acceder ao inicio dos seus síntomas: **este método foi a base da psicanálise. Tratábase de que o paciente se sentase nun diván** e, en lugar de dirixir e suxestionar ao paciente como se facía na hipnose, **o médico deixaba que os pensamentos do paciente fluiran de xeito libre, anque moitas veces parecen irrelevantes.** O terapeuta **nunca interrompía ao paciente e deixaba que asociase de maneira libre os seus pensamentos.** Freud deuse conta que **as ideas patóxicas que aparecían na asociación libre tiñan unha relación directa cos seus síntomas.**

Por exemplo, unha **paciente con tremor de mans** asociou **tres recordos diferentes** cargados de emocións cos seus síntomas: a) unha vez foi **golpeda na man como castigo** cando era nena, b) outro de **estar asustada mentres tocaba o piano** e c) e outro **cando lle pedían masaxear os ombros de seu pai.** Estes tres recordos tiñan a **característica común de involucrar as súas mans.** A medida que se ía asociando cada recordo á expresión emocional, **a intensidade dos seus síntomas disminuía.** A isto chamoulle Freud **“sobredeterminación”,** onde **os síntomas (tremor de mans) non eran causados por un só factor,** senón por dous ou máis que actuaban en conxunto. En este caso o tremor de mans en circunstancias de medo diferentes.

Este método de libre asociación permitiulle tamén determinar que **estas ideas patóxicas non eran simplemente olvidadas, senón “reprimidas”.** Os pacientes tiñan reaccións

diferentes no momento da asociación libre: a)algúns **cando ían chegar a un punto crucial** no seu discurso **optaban por non seguir**, b) **outros dicían que a mente lle quedara en branco** ou c) algúns **chegaban a atacar verbalmente ao psicoterapeuta**. Pero Freud deuse conta de que esta “**resistencia**” era “**inconsciente**”. E parecía que **había un conflito** entre unha parte do seu aparato psíquico que **trataba de sabotear o proceso**. A isto chamoulle Freud “**conflito intrapsíquico**”, que lle permitiu construír a súas **teorías sobre o aparato psíquico**.

5.1.2.2.- TEORÍAS SOBRE O APARATO PSÍQUICO

A) O CONSCIENTE, O PRECONSCIENTE E O INCONSCIENTE:

A.1) O sistema consciente: está formado polo “**principio de realidade**” que **goberna o mundo exterior que percibimos** e nos rodea e son os estímulos que experimentamos interiormente. O consciente componse da **percepción e o pensamento**.

A.2.- O inconsciente: Existen unha serie de **contidos inconscientes na nosa mente que non advertimos conscientemente se non chegamos a facernos conscientes deles**. Os contidos inconscientes réxense polo “**principio do pracer**” e **non están suxeitos á categoría de espazo e tempo**. Os contidos inconscientes **son de dous tipos:** a) os que están “**reprimidos**” e b) os que son inconscientes nun momento determinado **sen estar reprimidos e por iso teñen a posibilidade de ser transformados en conscientes**. O inconsciente serían as “**pulsións**” e os “**recordos reprimidos**”.

A.3.- O preconsciente: Son os xa nomeados: **aqueles contidos inconscientes nun momento dado, pero que ao non estar reprimidos poder transformarse en conscientes**. Por exemplo os **recordos** (caras, direccións, etc.) que mediante unha actividade voluntaria do **individuo pode facelos conscientes** e expresalos de forma mental, oral ou escrita. O preconsciente compónse da **memoria e os restos mnémicos que podemos evocar voluntariamente**.

B) O EU, O ELO E O SUPEREU

B.1) O EU: Identifícase anque non totalmente **co consciente**. **Representa a nosa razón e sentido común e réxese polo “principio de realidade”**.

B.2) O ELO: Correspóndese **co inconsciente** e está gobernado polo “**principio do pracer e dos instintos**”. É **desorganizado, emocional, escuro e dificilmente accesible**.

B.3) O SUPEREU: Procede da introxección das figuras paternas e a sociedade. **Representa as normas sociais e indícanos o que está ben e mal**. O supereu **inclúe tanto elementos conscientes como inconscientes: mandatos, inhibicións e sentimento de culpa**.

- **A relación entre eu, elo e supereu é conflictiva: a nosa psique ten que servir a tres amos: O Eu, o principio de realidade, onde se o suxeito fracasa aparece a angustia real; o Supereu ou normas morais, no que se o suxeito fracasa aparece a angustia moral; e ao Elo ou instintos, pulsións, onde se o suxeito fracasa aparece a angustia neurótica.**
- Por tanto o individuo ten que robustecer ao Eu, facelo máis independente do Supereu e apropiarse das partes do Elo. **O eu debe independizarse en parte do Supereu e facer consciente o elo. Por tanto o eu está en constante conflito.**
- **Niveis de conflito: algúns conflitos poden ser moi dañinos e acabar en enfermidades mentais, e outros non son tan dañinos e manifestanse nos soños e nos mecanismos de defensa.**

5.1.2.3.- MECANISMOS DE DEFENSA:

Freud en **colaboración coa súa filla Anna** tratou o tema dos mecanismos de defensa. As persoas temos **mecanismos de defensa inconscientes para enfrontar a realidade**. Algúns destes mecanismos son negativos e poden producir trastornos mentais e outros mantéñenos activos e impúlsanos a acadar obxectivos positivos.

1) MECANISMOS DE DEFENSA NEGATIVOS:

- A) **O DESPRAZAMENTO:** mediante este mecanismo de defensa **diriximos unha pulsión cara outro elemento. Por exemplo, se o teu xefe te berra por algo** do que non tes culpa, gardas esa rabia por crer que non podes dicirlle nada, e liberas logo esa rabia con outra persoa, por exemplo coa túa muller ou home na casa.
- B) **A PROYECCIÓN:** Consiste en **proxectar un pensamento ou sentimento en outra persoa ou cousa, para liberarte da angustia, ansiedade ou depresión que che causa. Por exemplo, se unha persoa ten medo a falar en público, e nunha determinada situación aparece a necesidade de falar en público, a persoa que non quer enfrontar este medo pode proxectar nun amigo o seu propio sentimento de medo, dicindo que é el o que non pode falar en público.**
- C) **A NEGACIÓN:** **Negamos unha realidade dolorosa para sentirnos mellor. Por exemplo, un fumador que nega as consecuencias físicas da súa adicción ao tabaco. Ou negamos o noso mal comportamento cunha persoa xa falecida e voltámosllela a outra persoa.**
- D) **A REPRESIÓN:** **reprimimos recordos dolorosos para intentar borrar esa dor. Moitos destes recordos reprimidos teñen lugar na infancia e poden ser a causa de moitas neuroses, segundo Freud. Por exemplo, se de pequenos nos morreu unha mascota á que queriamos moito, reprimimos este recordo para evitar a dor que nos produce.**

2) MECANISMOS DE DEFENSA POSITIVOS:

- A) **SUBLIMACIÓN:** Consiste en **canalizar a enerxía das pulsións sexuais cara outros obxectivos vitais. Podemos canalizar a nosa pulsión sexual cara actividades físicas, artísticas ou intelectuais. Segundo Freud moitos das**

manifestacións intelectuais ou artísticas da cultura poden explicarse pola sublimación dos instintos sexuais.

B) **REGRESIÓN**: a regresión é un mecanismo de defensa que **consiste no retroceso do eu a un estadio anterior do desenvolvemento**. Este proceso dáse segundo Freud **en resposta a pensamentos ou impulsos inaceptables que a persoa non pode afrontar de modo adaptativo**, e podería ser **transitorio ou crónico**. Freud afirmou que, ao longo do desenvolvemento psicosexual, as persoas xóvenes corren o **risco de quedar psicológicamente ancoradas nun dos estadios, sen lograr avanzar de forma completa a través dos posteriores**. Isto coñécese como **“fixación”**, e canto máis intensa sexa maior será tamén o **risco de reaccionar ao estrés psicosocial con unha regresión**. Para Freud a regresión nos adultos é **asociada ás neuroses**; pero **posteriormente afirmouse que este cambio non sempre é patolóxico ou negativo, senón que en ocasións as regresións transitorias poderían ser beneficiosas** para superar o malestar e fomentar a creatividade.

C) **FORMACIÓN REACTIVA**: é un complexo mecanismo de defensa mediante o cal **os sentimentos e impulsos inaceptables son modificados para volvelos aceptables**. Por exemplo, Se una muller non está de acordo coa forma de ser da súa nai, **que é controladora**. Ese rechazo fai que **incube odio** pola maneira como a nai trata de intervir e delimitar a súa vida. Pero **tal odio tamén lle resulta repulsivo: no fondo sente que é una mala persoa por sentir odio** cara súa nai. Así desenvolve unha conduta de formación reactiva: **desvívese por coidar e compracer á nai**.

Mecanismos de defensa: <https://www.youtube.com/watch?v=qW2lqp0Wh9Q>

5.1.2.4.- INTERPRETACIÓN DOS SOÑOS

Para Freud os soños son **satisfaccións de desexos reprimidos**. O seu interese polos soños comezou cando Meinert notara que nos **soños que de persoas con problemas psiquiátricos había certas similitudes**. E Freud notou tamén que **nalgúns dos seus pacientes nas súas asociacións libres falaban bastante dos seus soños**. Na súa obra **“A interpretación dos soños”** expuxo as súas ideas ao respecto.

Freud distinguía o contido experimentado nos soños en dúas partes:

A) **O contido manifesto**: que se caracteriza por unha **cronoloxía inconexa de imáxenes de contido intelixible e que non ten sentido na experiencia normal**.

B) **O contido latente**: **significado real do soño que o terapeuta pode interpretar coa asociación libre**.

Exemplo: O soño de Freud da inxección de Irma. Esta paciente enfermara e **un médico amigo de Freud inxectárelle “propilo”**. Ademais **no soño** de Irma había as letras e números que compoñen a **fórmula da “trimetilamina”**, outra substancia química. Este contido

manifesto do soño non tiña sentido para Freud; pero **mediante a libre asociación pudo acceder ao contido latente do soño**: na vida real Irma fora operada da nariz polo médico amigo de Freud e **este esquecera retirar os puntos da operación**, cousa que case lle custou a vida a Irma. **Na asociación libre Irma falara sobre a “química do amor” e mencionou a substancia “trimetilamina”**. De ahí Freud sacou a **conclusión de que a enfermidade de Irma era de natureza sexual**: Irma sentíase atraída sexualmente polo médico que a operou. **TRABALLO DO SOÑO**: analizando o papel dos soños na enfermidade mental dos seus pacientes Freud chegou á conclusión de que **nos soños ocorre un “traballo do soño” mediante tres procesos**:

- 1) **DESPRAZAMENTO**: O contido latente do soño inclúe pensamentos que desencadean máis asiedade ou conflito, por esta razón, mediante un proceso de “desprazamento” este pensamento exprésase no contido manifesto dunha maneira máis segura e con imaxes menos angustiosas. É dicir, que **o contido latente cargado de enerxía emocional “desprázase” cara ideas relacionadas pero menos cargadas de emoción**. Por iso, este “desprazamento” **ten un propósito defensivo: funciona como mecanismo de defensa** e permítelle ao soñador experimentar imaxes menos perturbadoras que os pensamentos que inspiraron esa agustia ou conflito orixinalmente no contido latente.
- 2) **CONDENSACIÓN**: **Varios pensamentos latentes poden estar simbolizados pola mesma imaxe ou elemento no contido manifesto do soño**. Por exemplo, no soño de Irma que implica tanto o **pensamento sexual** como o pensamento de **ter unha a relación** co médico, **maniféstanse coa imaxe única da “trimetilamina”**. **Dous ou máis pensamentos latentes ás veces “condénsase” nunha soa imaxe** do contido manifesto do soño.
- 3) **REPRESENTACIÓN**: nela o contido manifesto preséntase mediante sensacións ou alucinacións experimentadas concretamente. É dicir, que **os soños non aparecen como pensamentos, senón como imaxes, sons, sentimentos etc.**

En resumo, tendo en conta estes 3 pasos do traballo do soño, podemos dicir que **o obxectivo dos soños é expresar desexos reprimidos no contido latente**. Isto **aparecía na maioría dos seus pacientes pero a miúdo cargados de “conflito”**, incluso cando o contido manifesto non correspondía cun desexo. **Por exemplo, unha das súas pacientes soñou coa morte do seu sobriño favorito**, algo que parece todo o contrario á realización dun desexo. Sen embargo, **as súas asociacións libres incluían o recordo dun antigo novio polo que aínda se sentía atraída, e a este antigo novio vírao por última vez no funeral do irmán maior do seu sobriño favorito**. Polo tanto **o seu soño expresaba un desexo latente de volver a ver a este antigo novio desexable**. Sobre a base de moitas experiencias semellantes, cando os desexos se expresaban **por parte do paciente e xurdía logo unha ansiedade e vergoña**, formulou Freud a teoría de que **os soños expresan desexos reprimidos**.

E como os **desexos eran desagradables de recoñecer para os pacientes, semellante ao que ocorre coas ideas patóxicas dos pacientes con histeria**, Freud deuse conta de que **os soños manifestos e os síntomas da histeria tiñan similitudes sorprendentes**, porque ambos simbolizan ideas inconscientes e angustiosas a través dos procesos de desprazamento, condensación e representación. E o único que **diferencia os soños histeria son as súas causas: os soños tiñan como causa os desexos latentes e a histeria tiña como causa**

recordos sexuais. Isto levouno a reflexionar sobre a natureza humana da motivación que o levou a desenvolver outra das súas teorías: **a teoría do desenvolvemento psico-sexual.**

TEORÍA DO DESENVOLVEMENTO PSICO-SEXUAL

En todos os **seus pacientes descubriu un factor común:** anque **en aparencia todos eles eran moralmente virtuosos, sen embargo en secreto e inconscientemente albergaban ideas e fantasías sexuais que a sociedade respectable non toleraría.**

Ademáis estas ideas e fantasías sexuais **parecían ter a súa orixe na infancia a partir da enerxía que nace dos instintos** (elo) e a esta enerxía instintiva sexual chamouna **“líbido”** (desexo, en latín).

Os nenos dende moi pequenos obteñen pracer mediante a estimulación de distintas partes do corpo que se deben á súa enerxía libidinal: a isto chamoulle **“perversión polimórfica”**. Así os nenos **dependendo da idade teñen unha zona do corpo onde se desenvolve a libido en 4 etapas** dende o nacemento ata a adolescencia:

- 1) ETAPA ORAL
- 2) ETAPA ANAL
- 3) ETAPA FÁLICA

-----PERÍODO DE LATENCIA

- 4) ETAPA GENITAL

En cada unha delas **prima a parte do corpo como fonte de pracer libidinal.** E existe un **“período de latencia”** entre a etapa 3) e 4) **no que as demandas libidinales quedan pausadas e o individuo pode preocuparse pola adquisición de habilidades cognitivas.** O exceso ou a falta de gratificación en estas etapas pode **derivar en trastornos evolutivos ou consecuencias na vida adulta.**

PERSONALIDADE ANAL: Así algúns dos seus pacientes nas súas asociacións libres evocaban imaxes líbidas do seu pasado pola etapa anal. Freud chamou a este fenómeno **“fixación” nunha determinada etapa.** Dependendo da etapa na que unha persoa quedara **“fixada”** as persoas tiñan determinados trazos de personalidade na vida adulta.

Así as persoas con fixación na **etapa anal, tenden a ser ordenadas, aforradoras e obstinados nas relacións interpersoais.**

PERSONALIDADE ORAL: **interésanse por actividades orais coma comer, beber, fumar ou falar.** Se se abusou destas actividades na infancia os adultos serán **alegres e optimistas.** E pola contra, se careceu destas actividades na infancia, isto leva ás persoas a ser **envidiosas, codiciosas e pesimistas.**

PERSONALIDADE FÁLICA E XENITAL: adoitan ser persoas **curiosas, competitivas e incluso exhibicionistas.**

A PSICANÁLISE PASOU DE SER UNHA TEORÍA A SER UNHA CORRENTE DE PENSADORES:

Isto comezou **a principios do século XX coa chamada “sociedade psicolóxica dos mércores” en Viena,** onde distintos pensadores se reunían para falar da psicanálise. Alí estaban **Otto**

Rank, Alfred Adler, Karl Jung e Ernest Jones (biógrafo oficial de Freud). Estes formaron a **Asociación Internacional de Psicanálise** (IPA: International Psychoanalyse Association).

A verdadeira **revolución da Psicanálise** chegou cando Freud foi invitado polo rector (**Stanley Hall**) da **Unversidade de Klark (EEUU)** a dar unhas charlas sobre a psicanálise. Nesas charlas **estiveron: Tichener, William James, Freud, Jung etc.** Estas charlas **publicáronse no American Journal of psychology**. A partir de ahí **traducíronse os seus libros, e alcanzou fama nos EEUU ata saír en portadas de revistas como “Time”** e os seus postulados pasaron á **cultura pop do momento, alcanzando moita popularidade.**

CRÍTICAS Á PSICANÁLISE

Foi criticada por moitos pensadores:

- **Tichener:** que **criticou a “asociación libre” por ser subxectiva**, en lugar do **entrenamento riguroso na introspección para eliminar contidos subxectivos e reducir a consciencia ás sensacións máis elementales.**
- **William James:** criticou a **Freud como un home que alucina e obsesionado con ideas sobre “fixacións”.**
- **Knight Dunlap:** considerou a psicanálise como un **intento de infiltrarse na psicoloxía co uniforme da ciencia.**
- **Watson:** **bromeaba con Freud sobre o seu experimento do “pequeno Albert”,** dicindo que mediante a asociación libre o psicoanalista descubriría que **o seu medo aos obxectos peludos procedería do feito de ser reprendido logo do seu intento de xogar co vello púbico da súa nai.**
- **Cattell:** falou de Freud como alguén que **vive no país das hadas dos sonhos entre ogros do sexo pervertido.**

OS PROPIOS PSICOANALÍSTAS REMATARON CRITICANDO A FREUD:

Tanto **Adler** coma **Karl Gustav Jung** desligáronse tamén das teorías de Freud, rompendo a corrente psicanalítica.

PRINCIPAIS CRÍTICAS:

- Non é unha teoría científica por **non ser “falsable”** (Popper)
- Moitos dos **conceptos** propostos polos teóricos da psicanálise son **difíciles de medir e cuantificar.**
- A maior parte das ideas de Freud baseáronse en **estudios de casos e observacións clínicas en lugar da investigación empírica, científica.**
- As teorías de Freud **esaxeran a influencia das experiencias da nenez, o sexo e a mente inconsciente.**
- **Fracasa na explicación e tratamento do autismo.**

VIDEOS

Eu, superego, elo (consciente, preconsciente, inconsciente):

<https://www.youtube.com/watch?v=v2hDEhQnCzA>

Vida e teorías: <https://www.youtube.com/watch?v=H1zwdSQDApl>

Freud psicofácil: <https://www.youtube.com/watch?v=6m85iFAM8cg>

Interpretación dos soños: <https://www.youtube.com/watch?v=nznMWIU-QOw>

6.- O PSICODRAMA DE JACOB LEVY MORENO (1889-1974)

6.1.- VIDA.

Naceu na **Bucarest** no ano 1889 nunha **familia xudea sefardí**. En 1915 **estableceuse en Viena** e anos despois comezou unha iniciativa baseada na **improvisación teatral**, que daría como resultado a proposta psicoterapéutica denominada psicodrama.

O **psicodrama** baseábase na idea de que expresarse a través da **espontaneidade e a improvisación** producía unha clase de **liberación a través da creatividade en dramatizacións non planificadas**.

Moreno **estudou tamén Medicina** na universidade de Viena, e alí entrou en **contacto coas ideas da teoría psicanalítica**.

Moreno **rexeitou moitos dos supostos de Sigmund Freud**, sen embargo a **psicanálise tivo unha marcada influencia no seu pensamento**

En 1925 Levy Moreno **trasladouse aos Estados Unidos, e dende Nova York** empezou a desenvolver tanto o **psicodrama**, como outros elementos relacionados co **estudio de grupos**, coma por exemplo a sociometría. Tamén teorizou sobre **formas de psicoterapia grupal en xeral**, partindo dunha óptica heterodoxa que rexeitaba o determinismo e acentuaba o papel da **improvisación**.

Logo de adicar boa parte da súa vida a desenvolver métodos de terapia de grupos, **morreu en 1974 con 84 anos**.

6.2.- O PSICODRAMA

As sesións de psicodrama **son en grupo, pero** o psicodrama **non busca abordar problemas manifestados por un grupo**, senón que se utiliza a presenza de moitas persoas para **intervir nos problemas de individuos**, por quendas.

Así, en cada momento hai **un protagonista** claro, que é **cara o que debe orientarse a sesión**, mentres que **o resto de persoas son membros que axudan na realización da sesión** e que, nalgún momento, tamén serán os protagonistas do seu propio psicodrama.

As fases dunha sesión de psicodrama:

1. Quecemento

Nesta primeira fase da sesión de psicodrama, un grupo de xente reúnese e **a persoa que dinamiza o acto anima aos demais a realizar exercicios para romper o xeo**. O obxectivo

do quecemento é **facer que as persoas se desinhiban**, tomen consciencia do inicio da sesión e **estean máis predispostas a expresarse mediante accións** que noutro contexto resultarían estrambóticas.

2. Dramatización

A dramatización é o **núcleo das sesións de psicodrama**. Nesta fase **elíxese unha das persoas** que asiste ao grupo, e esta **explica un pouco que problema o trouxo á sesión** e cal é o **trasfondo autobiográfico** que está asociado a este. **A persoa que dirixe a sesión** intenta facer que el ou o **protagonista da fase de dramatización explique o modo no que percibe este problema no presente**, máis ca intentar que recorde con exactitude os detalles do pasado.

A continuación **comeza a dramatización**. Nesta a persoa protagonista é axudada polo resto de membros do grupo, que **interpretan un rol, e todos improvisan escenas relacionadas co problema a tratar**.

Pero nesta representación **non se segue un guión fixo**, senón que se fundamenta na **improvisación** apoiada en moi poucas pautas sobre o que debe ser a escena.

A idea **non consiste en reproducir fielmente** escenas baseadas na realidade, **senón ofrecer un contexto parecido** en determinados puntos esenciais.

3. Eco grupal

Nesta última fase, todas as persoas involucradas na representación **explican o que sentiron**, a maneira en que a actuación lles fixo revivir experiencias pasadas.

6.3.- BASES TEÓRICAS DO PSICODRAMA

En qué principios se fundamenta e cal é a filosofía que hai detrás do psicodrama?

A)ARISTÓTELES E A CATARSE: En primeiro lugar, parte do concepto de catarse, explicado por primeira vez polo filósofo grego **Aristóteles, como un fenómeno mediante o que a persoa se entende mellor a si mesma despois de ter experimentado unha obra teatral que representa unha serie de feitos:** o que se busca é **espertar emocións intensas que desemboque nun proceso de liberación emocional**.

Para **Jacob Levy Moreno**, a idea na que se baseaba o potencial terapéutico do psicodrama era que permitía facer que **a catarse pasase de ser secundaria** (coma nos espectadores gregos das obras teatrais), **a ser una catarse activa experimentada polo protagonista** da dramatización.

B) A TEORÍA DA ESPONTANEIDADE-CREATIVIDADE:

Esta catarse que experimenta o protagonista ten a súa base na teoría da Espontaneidade-Creatividade. Según esta teoría **as respostas creativas ante situacións imprevistas é o mellor mecanismo para descubrir novas solucións a vellos problemas** que permanecen enquistados durante moito tempo.

É dicir, para atopar novas formas de analizar os problemas **debemos romper as vellas formas de análise mediante a participación en situacións imprevistas**. Deste xeito, **a liberación emocional nace dun feito creativo e espontáneo**. Para que esta catarse creativa se produza non é necesario reproducir experiencias pasadas con exactitude, senón que hai que facer que a sesión evoque elementos que no presente o protagonista cre que son significativos e están relacionados co conflito a tratar.

C) RELACIÓN COA PSICANÁLISE

Ambas correntes **comparten o feito de que existe unha instancia inconsciente na mente das persoas e outra consciente**.

Algúns **problemas quedan fixados na parte inconsciente**, facendo que **a parte consciente sufra os síntomas** sen poder chegar a ter acceso á súa orixe. Por iso, os problemas que se intentan abordar dende o psicodrama **son concebidos como “conflictos”**. Esta palabra expresa o **choque entre consciente e inconsciente**: unha parte contén representacións relacionadas coa orixe do problema e loita por expresalas, mentras que a parte consciente quere que desaparezan os síntomas que producen os intentos do inconsciente por expresar aquilo que contén.

Para Moreno, **o psicodrama permite facer que os síntomas do problema sexan reproducidos mediante os propios actos guiados pola parte consciente** de un mesmo; de algún modo, **o problema reproducese, pero esta vez o proceso é orientado pola consciencia**, permitindo isto que un mesmo se apropie do conflito que permanecía bloqueado e o **integre na súa personalidade de maneira saudable**.

A psicanálise tamén perseguía o obxectivo de que as experiencias bloqueadas emerxesén á consciencia de maneira sistematizada para que o paciente puidese re-interpretarlas e apropiarse delas. **Sen embargo, Jacob Levy Moreno non quería que esta tarefa se basease unicamente na reinterpretación de algo, senón que sinalaba a necesidade de que o proceso involucrase tamén a participación de todo o “corpo”** mediante os movementos que se realizan durante o role playing nun escenario.

6.4.- EFICACIA DO PSICODRAMA: CRÍTICAS

O psicodrama **non forma parte das propostas terapéuticas que contén con eficacia demostrada cientificamente**, o cal fai que a comunidade escéptica en psicoloxía da saúde non o considere como unha ferramenta eficaz.

Por outra banda, **os fundamentos psicanalíticos** nos que se apoia **foron rexeitados pola epistemoloxía na que se apoia a psicoloxía científica na actualidade**.

Como se centra nas **experiencias subxectivas**, dícese que os seus resultados **non poden**

ser medidos de forma sistemática e obxectiva. Sen embargo, os críticos a esta perspectiva sinalan que hai maneiras de ter en conta os efectos que calquera psicoterapia teñen nos pacientes, por subxectivo que sexa o problema a tratar.

Por esta razón, ante problemas relacionados coa saúde mental, **óptase por alternativas con eficacia demostrada** en diferentes tipos de problemas, como por exemplo a **Terapia Cognitivo-conductual.**

<https://www.youtube.com/watch?v=kUEVHnucE3Q>

<https://www.youtube.com/watch?v=KMldxbfHP-U>

7.- A PSICOLOXÍA COGNITIVA

En parte **influídos polo funcionalismo**, esta corrente psicolóxica **xurde na década de 1950 como reacción ao conductismo**, pois cren que entre estímulo e resposta **median determinados procesos mentais.**

Polo tanto, esta corrente **enfoca os seus esforzos en explicar aspectos non observables da conducta humana:** os procesos mentais, como a **percepción, a memoria, a aprendizaxe, a linguaxe, a solución de problemas etc. Céntrase en explicar que fai o suxeito coa información que recibe dos ambientes nos que actúa: cómo representa esta información e como a procesa.**

-Representantes importantes desta corrente son: Jean **Piaget**, Herbert Alexander **Simon**, Jerome **Bruner**, George **Miller** e Noam **Chomsky.**

- **Jean Piaget destacou nos períodos do desenvolvemento cognitivo aplicados á educación.**
- Herbert Alexander **Simon** creou a idea clave da psicoloxía cognitiva: **a metáfora do ordenador.**
- Jerome **Bruner** e George **Miller** fundaron o **Centro de Estudos Cognitivos de Harvard** facendo que a psicoloxía volvese a centrar os seus estudos na mente humana.
- Noam Chomsky, é coñecido como **gran lingüísta** que postulou a teoría de que existen unhas **estructuras innatas que nos permiten aprender a linguaxe.**

Para esta corrente **a Psicología debe dirixirse ao estudo dos procesos, estruturas e funcións mentais para determinar a relación que manteñen entre si e coa conducta humana observable, é dicir, ao estudo dos procesos mentais que posibilitan o comportamento.**

- **O ser humano é un procesador activo da información, con estruturas cognitivas dinámicas e adaptativas, cuxa función é percibir as sensacións, interpretarlas e adaptalas aos coñecementos previos que se posúen.**

- **Conciben a mente como un ordenador central ao que chegan por múltiples canais e en multitude de formas un sinfín de informacións (inputs), onde son seleccionadas, avaliadas, procesadas, organizadas e almacenadas;** e delas saen mensaxes por vía neurolóxica que se converten en **respostas** motoras, viscerais ou internas (**outputs**.) Este proceso recibe o nome de “**metáfora do ordenador**”.

As súas investigacións sobre a **memoria, intelixencia, pensamento e linguaxe** teñen unha **gran transcendencia no estudo da mente humana** e do comportamento.

- **As críticas** a esta corrente céntranse na **escasa importancia que concede ás emocións** e os sentimentos.

VIDEOS

-Piaget: etapas desenvolvemento cognitivo

<https://www.youtube.com/watch?v=J7LFJnWZH74>

<https://www.youtube.com/watch?v=y8fh2e5O2UY>

-Psicoloxía cognitiva

<https://www.youtube.com/watch?v=BytSRqrd5JQ>

-Jerome Bruner

<https://www.youtube.com/watch?v=DXkaSDM0ti0>

-Chomsky

<https://www.youtube.com/watch?v=JAuWY8SbsgY>

Gramática xenerativa <https://www.youtube.com/watch?v=DK477vvgUI4>